

Sateenkaaripoikia & kiellettyä rakkautta

Maki Murakamin *Gravitationin* pervoteoreettinen lähiluenta

Riika Tyhtilä
Kirjallisuuden kandidaatintutkielma
Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2016
Ohjaaja: Anna Helle

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
2 HOMORAKKAUTTA MANGASSA: TEOKSEN ESITTELY	3
2.1 HENKILÖHAHMOT JA JUONI	3
2.2 MANGA JA SHOUNEN AI: JAPANILAINEN SARJAKUVA JA POIKARAKKAUS	5
3 QUEER- ELI PERVOTEORIA	6
4 "ME OLLAAN SATEENKAARIPOIKIA JA YLPEITÄ SIITÄ!!": VAPAUS MÄÄRITELMISTÄ JA BINÄÄREISTÄ.....	9
5 "LEIKKAA HOMOSTELUKOHDAT": HETERONORMATIIVINEN YHTEISKUNTA	14
6 "OLET VAKUUTTAVAMPI KOULUTYTTÖ KUIN MORSIAN. SENKIN FRIIKKI.": HEGEMONINEN MASKULIINISUUS JA MIEHEYS	19
7 PÄÄTÄNTÖ	26
LÄHDELUETTELO	28

1 Johdanto

Gravitation on Maki Murakamin kirjoittama ja piirtämä manga eli japanilainen sarjakuva. Se on ilmestynyt 12 osassa vuosina 1996–2002, mutta suomeksi on julkaistu vain sen kuusi ensimmäistä osaa vuosina 2009–2010. *Gravitation* kertoo Shuichi Shindoon matkasta aloittelevasta laulajasta Japanin pop-listojen tähdeksi sekä tämän myrskyisästä suhteesta toiseen mieheen, kuuluisaan romantiikkakirjailija Eiri Yukiin.

Vaikka Suomessa vähemmistöseksuaalisuuksien ja -sukupuolien asema on paranemassa ja siitä puhutaan yhä enemmän ja vapaammin, aidon tasa-arvon toteutumisesta ollaan silti vielä kaukana. Vähemmistöseksuaalisuuksia pyritään heteronormittamaan ja ihmisiä sukupuolitetaan binäärijaon mukaan (ks. esim. Karkulehto 2011, 19–20). *Gravitation* on tähän nähden varsin progressiivinen. Se nostaa esille homoseksuaalisuuden aseman tabuna ja esittää genressäänkin (ks. esim. Gravett 2005, 80) edelleen jokseenkin harvinaisen onnellisen homoparisuhteen. Kriittisessä queer- eli pervoluennassa *Gravitationista* paljastuu seksuaalisuuden binäärisyyden ja heteronormatiivisen yhteiskunnan kritisointia. Sarjakuvan vahvin viesti on vapaus seksuaali-identiteetin määrittelemisestä: se kohtelee päähenkilöään ensisijaisesti ihmisenä, joka rakastuu toiseen ihmiseen, ei homona, biseksuaalina tai jonkin muun tietyn seksuaalisen suuntautumisen kategorian edustajana.

Tutkielmani pääkysymys on, toistaako vai purkaako *Gravitation* binääristä seksuaalisuuksien jakoa, yhteiskunnassa vallitsevia heteronormatiivisia arvoja sekä hegemonista maskuliinisuutta. Etsin tähän vastauksia seuraavien apukysymysten avulla: Kuinka päähenkilöiden seksuaali-identiteettiä rakennetaan? Vallitseeko *Gravitationin* yhteiskunnassa heteronormatiivinen oletus, ja kuinka yhteiskunta suhtautuu vähemmistöseksuaaleihin? Kuinka hegemoninen maskuliinisuus vaikuttaa päähenkilöiden identiteettiin miehinä? Tutkimukseni aineisto on sarjakuvan suomennetut osat, eli kuusi ensimmäistä taskukirjaa, jotka analysoin lähiluvulla pervoteoreettisessa viitekehyksessä.

Verrattuna yleensä genreensä, *Gravitation* käsittelee hyvin kypsästi päähenkilön kaapista ulostuloa sekä tämän seksuaalisen identiteetin ja itsevarmuuden kasvamista. Se on todellisen japanilaisen yhteiskunnan kaltaiseen maailmaan sijoittuva tarina, jossa Shuichi kaipaa rakkautta ja vain sattumalta löytää sen toisen miehen luota. Shuichin ja Eirin suhdetta ja tunteita käsitellään realistisesti: tarina tasapainottelee hauskan ja leikkimielisen kokeilun sekä

vakavan, vaikkakin joskus hiukan teatraalisen, tunteiden käsittelyn välillä.

Myös päähenkilön seksuaalisuuden positiivinen käsittely eroaa *Gravitationin* genrestä yleensä. Toki ympäristöstä löytyy myös suhdetta vastustavia tahoja, eikä pariskunta välty yhteiskunnan konservatiiviselta arvostelulta. Shuichille itselleen ei kuitenkaan tule identiteettikriisiä tunteistaan, vaikka tämä tarinan alussa arveleekin, etteivät hänen tunteensa Eiriä kohtaan ole aivan normaaleja. Hän ohittaa kuitenkin pian tämän epänormaaliuden tunteen olankohautuksella. Shuichin ei tarvitse pohtia tai kyseenalaistaa, miksi hän on rakastunut mieheen. Eirin sukupuolella ei yksinkertaisesti ole Shuichille väliä.

Gravitationin parasta antia onkin seksuaalisuuden ja maskuliinisuuden olemuksen käsittely. Muu yhteiskunta pyrkii lokeroimaan hahmot joko normaaleiksi heteroiksi tai oudoiksi mutta olemassa oleviksi homoiksi. Mahdollisesti biseksuaalisia hahmoja kohdattaessa ympäristö vain hämmentyy ja yrittää ohittaa heidän seksuaalisuutensa. Lukijalle kuitenkin välittyy erityisesti päähenkilön kautta tällaisten tiukkojen määritelmien ja lokeroinnin merkityksettömyys.

Gravitationista ei ole suomeksi tehty aiempaa tutkimusta kirjallisuuden saralta. Yllä mainittujen erityispiirteidensä takia se kuitenkin sopii mainiosti pervoteoreettisen tutkimuksen kohteeksi. Oman genrensä klassikkona sitä luetaan länsimaissakin paljon, ja lisäksi siitä tehty animaatio sarja on nostanut mangankin suosiota entisestään. Tunnettavuutensa vuoksi se on hyvä nostaa kriittisen tutkimuksen kohteeksi.

Tutkimukseni olen jakanut seuraavasti. Aluksi esittelen aineistoni: *Gravitationin* päähenkilöiden ja juonen lyhyen esittelyn jälkeen avaan mitä ovat manga ja *Gravitationin* genre, shounen ai. Sen jälkeen avaan queer- eli pervoteorian taustoja ja tavoitteita tutkimuksessani. Analyysiluvuissa käsittelen pääaiheitani seuraavassa järjestyksessä: seksuaali-identiteetti ja binäärisyys, heteronormatiivisuus sekä viimeiseksi hegemoninen maskuliinisuus. Avaan kulloiseenkin aiheeseen liittyvät tarpeelliset käsitteet kyseisen luvun alussa.

2 Homorakkautta mangassa: teoksen esittely

2.1 Henkilöhahmot ja juoni

Gravitationin päähenkilö Shuichi Shindoo on nuori, energinen, naiivi, teatraalinen ja

peräänantamaton laulajanalku. Murakami itse kuvailee Shuichia rakastettavana hölmönä, joka on toisaalta äärimmäisen suora, rajoittunut ja hemmoteltu kakara, mutta myös rehellinen, tunteellinen ja tarinan vilpittömin hahmo (*Gravitation* osa 1, 17, 195). Shuichi on ulkonäöltään japanilaisittain hyvin poikamainen: sotkuinen tumma tukka, ekspressiiviset suuret silmät sekä rento ja mahdollisimman halpa pukeutuminen ovat hänen hallitsevia piirteitään.

Shuichin rakastettu, kuuluisa romantiikkakirjailija Eiri Yuki, taas on täysin Shuichin vastakohta. Hän on komea, pitkä ja vaaleahiuksinen, melkein kuin ulkomaalainen, hiljainen ja äärimmäisen pidättäytyväinen hahmo. Mystisen ulkokuorensa alla Eiri on itsekeskeinen, säälimätön ja sarkastinen eikä suostu kenenkään komenneltavaksi. Tarinan edetessä Shuichi kuitenkin kaivaa tämän kaiken alta esiin herkän ja haavoittuvaisen hahmon, joka ei itseään suojellakseen ole uskaltanut lähentyä muiden ihmisten kanssa.

Tarinan alussa Shuichi on 18-vuotias tokiolainen lukiolaispoika, joka haaveilee parhaan ystävänsä ja bänditoverinsa Hiroshin kanssa huippuartistin urasta. Shuichin elämään ei näytä mahtuvan musiikin ja yhtyeen lisäksi muuta. Hänen sanoituksistaan kuitenkin paljastuu kaipuu emotionaalisesta yhteydestä, jostakusta joka tukisi ja ymmärtäisi häntä jollain syvemmällä tasolla kuin ystävät tai perhe. Eräänä yönä matkalla töistä kotiin hän kohtaa mystisen ulkomaalaiselta vaikuttavan miehen, Eirin, joka vahingossa lukee Shuichin hapuilevat sanoitukset. Mies ei hetkeäkään epäröi haukkua sanoja lapselliseksi hölynpölyksi ja kehottaa Shuichia hankkimaan oikeita töitä. Heidän kohtaamisensa jää siltä erää siihen, mutta Shuichi ei pääse siitä yli, vaan saa Eirin kommentista niin pahan pakkomielteen, ettei pysty enää sanoittamaan lauluaan loppuun. Tästä eteenpäin he sarjakuvan nimen mukaisesti vetävät toisiaan puoleensa painovoiman tavoin: väistämättä, sekä rajuja ja joskus kipeitäkin yhteentörmäyksiä välttämättä.

Osissa 1 ja 2 Shuichi ja Eiri tutustuvat hitaasti toisiinsa ja Shuichin yhtye saa jalkansa ammattimaiseen musiikkibisnekseen levytyssopimuksen myötä. Osissa 3 ja 4 Shuichi hermostuttaa kilpailevan yhtyeen laulajan ja joutuu tämän kateellisten suunnitelmien uhriksi. Samaan aikaan hän saa kuulla Eirille valitusta kihlatusta ja joutuu kamppailemaan paikastaan Eirin rakastajana. Viidennessä osassa valotetaan Eirin salaista menneisyyttä. Shuichi taas tutustuu vanhaan idoliinsa, joka laulaa yhdessä Japanin myydyimmässä yhtyeessä. Shuichi joutuukin tasapainottelemaan sankarinsa kanssa kilpailun ja tämän ihailun välillä. Kuudennessa osassa musiikillinen kilpailu yhtyeiden välillä tiukkenee, mutta niiden jäsenten

kesken syntyy rauha ja ystävyys. Shuichin ja Eirin suhteen kannalta kuudes osa huipentuu siihen, kun heidät pakotetaan julkisesti kaapista ulos ja he yhdessä kasaavat itsensä ja valmistautuvat siihen, kuinka skandaali tulee vaikuttamaan heidän elämäänsä.

2.2 Manga ja shounen ai: japanilainen sarjakuva ja poikarakkaus

Japanilaisesta sarjakuvasta puhutaan usein sen kotoperäisellä nimellä *manga*. Paul Gravettin mukaan "[j]apanilaiset ottivat amerikkalaisesta sarjakuvasta perusteet, kuvan, ruudun ja sanan väliset suhteet, ja japanilaistivat ne yhdistämällä ne viihteelliseen ja omaleimaiseen populaaritaiteeseensa" (Gravett 2005, 10). Manga poikkeaa länsimaisesta sarjakuvasta muun muassa sen perinteisestä 32 sivun formaatista pitkällä vapaamuotoisella kerronnalla. 70-luvun naistaiteilijoiden nousu vei mangan ja erityisesti tytöille tarkoitettua *shoujo*-tyylin vielä kauemmas länsimaisesta tyylistä. Naismangakat¹ vapauttivat sarjakuvaruudut selkeistä suorista riveistä ja asettivat ruudut vapaasti sivuille niin että ne kuvastivat parhaiten erilaisia tunteita ja tunnelmia. Ruudut saattavat limittyä tai kadottaa rajansa kokonaan – henkilöhahmot voivat dramaattisessa tilanteessa jopa valloittaa koko sivun itselleen yksityiskohtaisempaa ja elävämpää kuvausta varten. (Gravett 2005, 10, 78–79.)

Tyylin vapauttamisen lisäksi naismangakat ryhtyivät kuvaamaan sarjoissaan asioita joihin miesmangakat eivät siihen mennessä olleet uskaltaneet koskea. "Naiset tutkivat töissään myös sukupuolten välistä häilyvää rajaa ja kiellettyä rakkautta. Näiden aiheiden kautta he onnistuivat lähestymään identiteettikysymyksiä, jotka olivat tyttölukijoille hyvin tärkeitä." (Gravett 2005, 79.) Tämä näkyi muun muassa siinä että naismangakat alkoivat rikkoa vakiintunutta tapaa kuvata ainoastaan heteroseksuaalisia rakkaussuhteita. He ryhtyivät piirtämään traagisia tarinoita nuorista ja kauniista miehistä ja pojista, ja näistä tarinoista muodostui vähitellen tyttöjen mangamarkkinoiden yksi keskeisimpiä genrejä, *shounen ai* (suom. poikarakkaus). (Gravett 2005, 80.)

Shounen ain vakiintuessa alkuaikoinaan markkinoille sen voi sanoa olleen etäännytetty todellisuudesta, eikä sen tarkoituksena ollut kuvata tavallista homoseksuaalien elämää.

¹ Länsimaissa sarjakuvien piirtäjät ja käsikirjoittajat ovat perinteisesti eri henkilöitä. Japanissa molemmat työt kuuluvat kuitenkin mangakoille, jotka tekevät sarjakuvansa yhteistyössä kustannustoimittajiensa kanssa.

Tapahtumapaikkoina olivat eurooppalaiset sisäoppilaitokset, tai sitten romanssi sijoittui johonkin kuvitteelliseen kaukaiseen historian ajankohtaan. Lisäksi 2000-luvulle asti suurin osa tarinoista kuvasi traagisia ja dramaattisia romansseja, jotka päättyivät onnettomasti. (Gravett 2005, 80.) *Gravitation* on uudistanut genreään muun muassa esittämällä tarinan, joka sijoittuu melko realistiseen kuvaukseen teoksen ilmestymisen aikaisesta Tokiosta ja jossa päähenkilöt kaikesta draamasta huolimatta saavat toisensa sekä onnellisen lopun. Vaikka päähenkilöt ovat julkisuuden henkilöitä ja siten varsin etäällä tavallisen lukijan elämästä, etenkin tavallisen homoseksuaalin, heidän arkensa on täynnä pieniä tavallisia asioita joihin on helppo samaistua: yhteisiä koti-illallisia, treffeistä haaveilua, työskentelyä ja ystävien kanssa oleilua.

Gravettin mukaan shounen ain henkilöihahmot kuvataan perinteisesti epäseksuaalisina ja täydellisinä, androgyynisinä ja naisellisen kauniina (Gravett 2005, 80), mutta *Gravitation* rikkoo näitäkin kaavoja. Vaikka Shuichi keskittyykin romanssissaan enemmän sen emotionaaliseen puoleen eikä sarjassa kuvata seksiä suoraan, päähenkilöt eivät silti kavahda siitä puhumista. Ainakin suomennoksessa kieltä voi pitää jopa ronskina, sillä siinä puhutaan estottomasti muun muassa panemisesta, nussimisesta, sutimisesta ja pervoilusta. Mitä taas tulee hahmojen täydellisyyteen mystisinä ja traagisina hahmoina, Shuichi ei voisi olla kauempana tästä kuvasta. Shuichi on hyvin inhimillinen kaikkine epätäydellisyyksineen, ja hänet esitetään useammin nolossa kuin normaalissa tilassa.

3 Queer- eli pervoteoria

Alun perin sana queer tarkoitti englanninkielessä yleisesti jotain outoa ja kummaa, mutta sitä on käytetty myös halventavana haukkumasanana merkitsemään homoa tai hinttiä. 90-luvun alussa queer-aktivismissa ja -tutkimuksessa se otettiin haltuun emansipoivassa merkityksessä. (Kekki 2006, 9.) Lasse Kekki tiivistää queerin merkitsevän "erilaisten teorioiden, strategioiden ja aktivismin yhteisnimitystä [– –]. Yksinkertaisesti queer-termiä käytetään niin adjektiivina, substantiivina kuin verbinäkin." (Kekki 2006, 10.)

Queer- eli pervotutkimus nousi 1990-luvulla feministisen tutkimuksen sekä homo- ja lesboaktivismin helmoista kyseenalaistamaan ja haastamaan seksuaali- ja sukupuoli-identiteettikategorioita sekä purkamaan yhteiskunnassa vallitsevaa heteronormatiivisuutta (ks.

esim. Kekki 2006, 9–11). Akateemisessa kielessä queerilla tarkoitetaan sukupuolien ja seksuaalisuuksien normienvastaista merkityksellistämistä; epänormatiiviset sukupuoli- ja seksuaalikäsitykset pakottavat kyseenalaistamaan heteroseksuaalisuuden, binäärisen sukupuoli- ja seksuaalijaottelun luonnollisuuden ja normatiivisuuden. Identiteetikäsitteenä se on ei-olemuksellinen ja liikkuva. (Karkulehto 2011, 73.) Terminä sitä ei siis kannata pakottaa kapeisiin raameihin, sillä ideologiansa mukaisesti sekin ammentaa voimia liikkuvuudesta, häilyvyydestä ja määrittelemättömyydestä.

Queer-termiä on suomennettu hyvin monin tavoin tutkijoiden keskittyessä termin eri puoliin tai vivahteisiin: suomennoksista löytyy muun muassa kumma, pervo, vino, kiero sekä vikurointi (Kekki 2006, 12-13). Kaikista käänösmahdollisuuksistaan huolimatta queer näyttää silti vakiintuneen suomalaisessa queer-tutkimuksessa käytettäväksi käsitteeksi. Itse olen kuitenkin mieltynyt suomennokseen pervo ja sen tuomiin konnotaatioihin. Olen samaa mieltä pervotutkimuksen puolesta argumentoineen Kekin kanssa. Hänen mukaansa suomen kielessä queer voi terminä jäädä hyvin etäiseksi ja neutraaliksi, jolloin sen poliittisuus ja liitos ei-normatiiviseen seksuaalisuuteen kaikkoo. Pervo taas selvästi korostaa radikaalia toiseutta, ja siihen "kytkeytyy myös vahva historiallinen lataus, joka muistuttaa niistä hetkistä seksuaalidiskurssien historioissa, joissa homous, lesbous, ei-heteroseksuaalisuus, määräytyivät juuri pervoudeksi." (Kekki 2006, 13.)

Pervo saa siis historiastaan Suomessa samankaltaisen latauksen kuin queer englanninkielisessä maailmassa. Vanhoina haukkumasanoina molemmat mahdollistavat erittäin vahvan voimaantumisen kokemuksen, kun syrjitty ryhmä ottaa ne omaan käyttöönsä positiivisessa merkityksessä. Queer saattaa menettää osan voimastaan, kun se joudutaan selittämään auki, eikä se siitä huolimatta saa Suomessa samaa latausta, koska meillä ei ole siihen liittyvää historiaa, johon liittyy väkivaltaisia mellakoita ja mielenosoituksia. Pervon uudelleen merkityksellistäminen on hyvin hedelmällinen myös poliittisena keinona. Kekin sanoin "[p]ervo merkityksellistyy siinä kulttuurisessa ja poliittisessä keskustelussa, joka on pyrkinyt tekemään ei-heteronormatiivisesta seksuaalisuudesta – pervoseksuaalisuudesta – epäpervoa" (Kekki 2006, 14).

Pervotutkimuksen merkitykset ja tavoitteet ovat hyvin mukautuvaiset ja lukuisat. Kukin laajassa tutkijayhteisössä voi hyödyntää pervoteoriaa soveltamalla sitä oman tutkimuskohteensa kannalta käytännölliseksi työkaluksi. Sanna Karkulehto on listannut sen

yleisimpiä tavoitteita, joista kolme on erityisen hyviä näkökulmia *Gravitationin* analysointiin.

1) "Queer-teoreettisessa tutkimuksessa puretaan ja kyseenalaistetaan avainbinaarisuuksia mies/nainen, hetero/homo, normaali/epänormaali ja ydin/pinta, jotka konstruoivat modernia seksuaalisuutta ja identiteettejä" (Karkulehto 2011, 89). Binaarisuuksien purkaminen näkyy *Gravitationissa* muun muassa henkilöhahmojen jatkuvana liukumisena ja leikittelynä näillä jatkumoilla, päähenkilö Shuichi esimerkiksi rikkoo mies/nais -kategoriaa jatkuvalla ristiinpukeutumisellaan. Parhaimmillaan *Gravitation* kieltäytyy kokonaan kategorisoinnista ja binaarisuudesta heittämällä Shuichin kokonaan tavanomaisen homo/hetero -jatkumon ulkopuolelle. 2) "Queer-teoriassa haastetaan heteromatriisin mukainen (hetero)normatiivinen ajattelu ja vastustetaan heteroseksismiä ja -sentrismiä" (Karkulehto 2011, 91). Heteronormin häiriköinti näkyy selkeästi jo teinityttöjen pop-idoliksi haikailevan nuoren miehen ja naisten miehen maineessa olevan romantiikkakirjailijan välisessä suhteessa, mutta tavoitteenani on tarkastella sarjakuvaa kriittisesti ja nostaa myös esille sen mahdollisesti tuottama heteronormatiivisuus. 3) "Queer-poliittinen identiteettityö" (Karkulehto 2011, 91). *Gravitation* on vahvimmillaan queer-poliittisen identiteettityön tarkastelussa: Shuichin häilyvä ja lopulta määrittelemätön seksuaali-identiteetti tulee olemaan tutkimuksen keskiössä, mutta lisäksi hänen muuttuvat maskuliinisuuden ja feminiinisuuden representaationsa tarjoavat mahdollisuuden hegemoniaa vastustavan uuden queer-identiteetin tulkinnalle.

Ennen varsinaista analyysiä on vielä tarpeellista määritellä sukupuolen ja seksuaalisuuden käsitteet. Ne ovat tutkimuksen kohteita eivätkä varsinaisia teoreettisia käsitteitä, mutta väistämättä ne ovat samalla myös niitä työkaluja, joilla teen analyysiäni. Sukupuoli ja seksuaalisuus ovat hankalasti määriteltäviä, ja Karkulehdon mukaan niitä käytetään usein epämääräisesti ja ristikkäisesti, esimerkiksi "naisten seksuaalisella syrjinnällä tarkoitetaan useimmiten sukupuolista syrjintää ja sukupuolisella halulla seksuaalista halua" (Karkulehto 2011, 60).

Karkulehdon mukaan essentialistiset, konstruktionalistiset ja myöhemmin myös psykoanalyttiset käsitykset sukupuolesta ovat käyneet pitkää ja kiivasta keskustelua sukupuolen luonteesta. Butlerilainen postfeministinen näkemys korostaa sukupuolen performatiivisuutta. (Karkulehto 2011, 61–62.) Karkulehto esittää määritelmän, jossa tiivistyvät nämä kaikki ominaisuudet:

Sukupuolta ei sidota yksinomaan biologiaan, fysiologiaan tai anatomiaan, mutta sitä ei pidetä myöskään vapaasti valittavissa olevana identiteettinä tai roolina. Sen ajatellaan siis olevan yhtä aikaa sekä ruumiillinen, henkilökohtainen ja kokemuksellinen että yhteiskunnallisten ja kulttuuristen käytänteiden sekä normien määrittämä ja sosiaalisesti tuotettu. (Karkulehto 2011, 62.)

Puhuessani sukupuolesta tutkimuksessani viittaan tähän Karkulehdon laajaan määritelmään.

Kuten sukupuolen, myös seksuaalisuuden määrittely on haasteellista. Karkulehto on ratkaissut ongelman määrittelemällä seksuaalisuuden abstraktiona verraten sitä konkreettiseen seksiin. Kuten sukupuoli ja seksuaalisuus, nämäkin käsitteet usein sekoitetaan keskenään merkityseroistaan huolimatta. Seksi on "ruumiillinen, haluja seuraava konkreettinen käytäntö, tai sen esitys" (Karkulehto 2011, 70). Seksuaalisuus taas kuvaa käsitteenä usein identiteetteihin sitoutuvaa seksuaalista halua, kohteen valintaa tai orientaatiota. Se on "kulttuurinen halun kautta identiteettejä tietynlaisiksi määrittelevä abstraktio." (Karkulehto 2011, 70.)

4 "Me ollaan sateenkaaripoikia ja ylpeitä siitä!": vapaus määritelmistä ja binääreistä

Tässä luvussa käsittelen seksuaalisuuksien binäärijaottelua, eli kuinka homo/hetero - kategorisointi näkyy *Gravitationissa*. Tarkastelen erityisesti, kuinka Shuichin seksuaali-identiteetin kuvaus kyseenalaistaa tämän jaottelun ja kuinka se tarjoaa vapauden joustamattomista määritelmistä.

Tarinan alussa Shuichi kokee olevansa yksinäinen. Hän ei ole ikinä ollut rakastunut, ja tähän asti musiikki on täyttänyt hänen elämänsä. Hän alkaa kuitenkin selvästi kaivata jotain, muttei tiedä mitä. Hän ei ole kovin innostunut tytöistä, muttei osaa kyseenalaistaakaan heteroseksuaalista normia. Hän pyytää parasta ystäväänsä Hiroshia järjestämään itselleen treffit jonkun tytön kanssa, ja tämä tyttö ilmaisee selkeästi, että haluaisi heti mennä sänkyyn Shuichin kanssa. Shuichi kuitenkin torjuu tytön tajutessaan, ettei satunnainen seksi ole sitä mitä hän haluaa.

Ei. Tämä ei ole sitä, mitä mä etsin. Käyn koulussa, käyn töissä, soitan biisejäni... Tartun jokaiseen mahdollisuuteen. En ole valmis antamaan periksi jollekin niin

väärälle. Ei oo kivaa. Ihan feikkiä. Feikkiä romantiikkaa. (Murakami 2009, myöh. *Gravitation* osa 1, 46–47.)

Shuichi ei kaipaa seksiä ja teeskentelyä, vaan toivoo aitoja tunteita ja jotakuta, joka tukisi häntä emotionaalisesti. Hän suostuu kuitenkin vielä tavallisille treffeille saman tytön kanssa, mutta ei koe mitään kipinää heidän välillään. Sen sijaan hänen huomionsa ja ajatuksensa harhailevat jatkuvasti Eiriin ja heidän omituiseen ensikohtaamiseensa.

Jo tästä ensimmäisestä kohtaamisestaan lähtien Eiristä tulee Shuichille pakkomielle. Epämääräinen yksinäisyyden tunne katoaa, Shuichi ei pohdi sitä enää laisinkaan Eirin tavattuaan. Hän ajattelee kirjailijaa lakkaamatta, eikä kappaleiden sanoittaminen onnistu tämän negatiivisten kommenttien takia. Shuichi jopa hylkää kauan kaipaamansa treffiseuran nähdessään vielä itselleen tuntemattoman Eirin uudelleen. Shuichi hyppää Eirin auton eteen pysäyttääkseen tämän ja syyksi sanoo punastellen: ”Ha-halusin vain nähdä sut uudestaan. / Siinä kaikki...” (*Gravitation* osa 1, 63.)

Shuichi ei itsekään ymmärrä pakkomielleisyyttään. Lopulta hänen paras ystävänsä Hiroshi kyllästyy Shuichin jatkuvaan jauhamiseen Eiristä ja ehdottaa, että tämä menisi tunnustamaan rakkautensa kirjailijaa kohtaan. Shuichi ei kuitenkaan ole vielä vakuuttunut tunteidensa laadusta. Hän menee tapaamaan Eiriä ystäväenä, mutta vanhempi mies lukee häntä kuin avointa kirjaa ja ennemminkin toteaa kuin kysyy, että Shuichi on todella rakastunut häneen. Shuichi on tiedostamattaan tullut jo samaan tulokseen, eikä kiellä tätä ja provosoituna lopulta myöntää tunteensa ääneen.

[Eiri:] Sori, pentu, mutta en ole miesten perään. / Yritä edes jotain oman ikäistäs! Hei oikeesti. / [Shuichi:] Hyvä on, oikeassa olet! Olen homo! Pidän todella pojista! Mitä vikaa siinä on?! Olen rakastunu! En voi sille mitään! (*Gravitation* osa 1, 125–126.)

Tullessaan kaapista ulos itselleen ja Eirille Shuichi on vielä epävarma siitä, mitä hänen tunteensa Eiriä kohtaan tarkoittavat. Hänen seksuaali-identiteetin rakentumisensa on vasta aluillaan ja asioiden käsittelyä luultavasti helpottaa se, että hän vetää päässään aluksi mustavalkoisen rajan omaan seksuaalisuuteensa. Häntä on aiemmin kiinnostanut tyttöjen sijaan vain musiikki, ja lopulta rakastuttuaan hänen tunteidensa kohde on mies, joten hänen on oltava homo.

Tarinan edetessä tämä suoraviivainen päättely alkaa kuitenkin ontua. Shuichi ei missään vaiheessa ääneen peru tätä väitettä, mutta se kuinka hän puhuu – tai on puhumatta – omasta

seksuaalisuudestaan ohjaa pohtimaan hahmon seksuaalisuuden kategorisoimisen mielekkyyttä. Shuichista puhutaan jatkuvasti homona, mutta hän itse käyttää termiä äärimmäisen vähän. Ne harvat tilanteet, joissa hän kutsuu itseään homoksi, ovat aina jonkinlaisia konflikteja: Shuichi on emotionaalisesti kiihtyneessä tilassa tai suoranaisen painostuksen alla, usein esimerkiksi riidellessään Eirin kanssa. Vapaassa ja rennossa tilassa Shuichi ei näytä kuitenkaan kokevan tarvetta määrittelylle, jolloin hän ei puhu seksuaalisuudestaan. Hänelle riittää oma tieto siitä, että hän rakastaa Eiriä ja saa vastakaikua tunteilensa.

Vaikka enemmistö hahmoista heitteleekin päähenkilölle identiteettimääreitä ja haluaa selvittää, mistä tämän seksuaalisuudessa on tarkalleen ottaen kyse, tarinasta löytyy pari hahmoa, kuten Eiri ja hänen veljensä Tatsuha, jotka myös kyseenalaistavat Shuichia yksinkertaistavan kategorioinnin. Esimerkiksi tutustuttuaan Shuichiin paremmin Eiri alkaa ihmetellä nuoremman miehen tunteiden syitä itseään kohtaan. Hän saattaa ärsyyntyessään piikitellä ja haukkua Shuichia homoksi ja friikiksi, mutta vakavassa tilanteessa hän aidosti ihmettelee toisen motiiveja:

[Eiri:] Miksi oikeen tykkäät musta niin paljon? / En oikeen usko että olet homo. Miksi sitten vedän sua puoleeni? / Johtuuko se mun rahoista? Ulkonäöstä? Ainakaan se ei johdu mun nokkelasta pilkasta, ellet ole jonkin sortin masokisti. / [Shuichi:] Ei nuo jutut merkkää mulle mitään. / En itekään ymmärrä sitä. En voi sille mitään. / En voi sille mitään että oon rakastunu. (*Gravitation* osa 2, 26-27.)

Tämä esimerkki on mielenkiintoinen myös siksi että se on harvinainen kohtaaus, jossa Shuichilta kysytään suoraan hänen tunteistaan, mutta tilanne ei ole painostava eikä Shuichi ole stressin alla. Tilannetta voi kuvata jopa herkäksi, sillä Eiri tulee ensimmäistä kertaa vapaaehtoisesti tapaamaan Shuichia – enimmäkseen Shuichi toimii aloitteen tekijänä ja menee Eirin luo – ja kohtelee flunssasta sairasta poikaa harvinaisen hellästi. Sallivassa ympäristössä rakkaansa hoivassa kahden kesken Shuichi ei viittaa omaan seksuaalisuuteensa mitenkään. Hän ei torju Eirin epäilyjä, vaan ilmaisee ettei itekään ymmärrä tilannetta.

Kun Shuichin ja Eirin suhde vahingossa paljastuu julkisuuteen, median taholta nousee valtava paine määrittellä heidän suhteensa ja seksuaaliset suuntautumisensa. Skandaalilehtien paljastuksista innostuen tv:n viihdeohjelmat haluavat osansa ja lähettävät kuvausryhmänsä piirittämään Eirin kotia. Paparazit jäävät odottamaan pihalle kysymyksineen, kunnes miehet tulevat ulos kertomaan totuuden:

Eiri Yuki-sanin talo näyttää ulkopuolelta aivan tavalliselta, mutta voisiko sisällä olla kielletty lemmenpesä? [– –] Yuki sensei...? / Mikä on suhteenne Shindoo-saniin...? [– –] Onko totta että hän on rakastajanne? / Mitä haluatte sanoa miljoonille kirjojenne faneille, jotka pettyvät kuullessaan salaisesta elämästänne? (*Gravitation* osa 6, 153, 155, 181.)

Mikään taho ei tässä puhu ääneen suoraan homoseksuaalisuudesta, vaan ne kiertävät sen puhumalla kansalle liian suuresta skandaalista, kielletystä lemmenpesästä ja salaisesta elämästä. Oletukset miesten homoseksuaalisuudesta tulevat kuitenkin selviksi esimerkiksi erään reportterin hämmentyneestä kysymyksestä. Kun Eiri kertoo, että vaikka hänen ja Shuichin välillä on suhde, hän ei silti ole luovuttanut naisten suhteen, toimittaja kysyy: "Yritätkö sanoa... / ... e-että sinä, öh... pidät yhä..." (*Gravitation* osa 6, 192). Reportterin hämmennys edustaa median käsitystä siitä, että jos mies on toisen miehen kanssa, on hänen oltava homoseksuaali huolimatta siitä, kuinka vahva naistenmiehen maine hänellä onkaan takanaan.

Eiri kertoo hyvin rauhallisesti reporttereille, kuinka hänen elämäntavassaan ei ole mitään väärää ja naurahtaen ihmettelee miksi hänen ja Shuichin pitäisikään piilotella rakkauttaan. Shuichi taas ei saa hämmennyksessään sanaakaan suustaan. Lopulta he pääsevät pakenemaan takaisin kotinsa turvaan, pois kameroiden alta. Yksityisyyden suojassa he voivat paljastaa todelliset tunteensa ja prosessoida julkista kaapista ulos tulemistaan. Tämän lyhyen keskustelun aikana he käyvät läpi tunteita, jotka liittyvät kaapista ulos tulemiseen, kuten epäuskoa, pelkoa, turhautumista ja lopulta hyväksyntää. Molemmat ovat tiedostamattaan jo käsitelleet asiaa itsekseen, mutta pakosta he joutuvat yhtäkkiä kohtaamaan tunteensa, jotka ryöpsähtävät ulos hyvin väkivaltaisesti kaikki kerralla.

Shuichi ei aluksi tunnu uskovan, että reporttereille puhunut henkilö on todella Eiri ja purkaa ensisijaisen paniikkinsa Eiriin väittämällä tätä imitaattoriksi. Myös Eiri ihmettelee omaa käytöstään, ja ruutu ruudulta hänen epäuskon ilme muuttuu pelokkaaksi tilanteen alkaessa upota tajuntaan: "Olet ehkä oikeassa... Mikähän muhun meni? / [– –] Ei mun pitänyt mennä niin pitkälle... / En voi uskoa että tein niin. / Tulin juuri oikeasti kaapista, enkö tullutkin?" (*Gravitation* osa 6, 196–197.) Paniikin kasvaessa he molemmat syyttävät toisiaan tapahtuneesta:

[Shuichi:] Sähän se niin sanoit!! Etkä voi enää perua! Et voi teeskennellä ettet sanonut niin! / [– –] [Eiri:] Kaikki alkoi siitä että **sun** ja Tatsuhan piti mennä pussaamaan **telkkarissa**!! En paljastanut mitään, mitä ei olisi jo **paljastettu**! (*Gravitation* osa 6, 197.)

Eiri yrittää päästä tilanteen herraksi ja toteaa Shuichin olevan vapaa jahtaamaan häntä. Kirjailija ilmaisee myös olevansa iloinen, ettei hänen enää tarvitse piileskellä tai salailla asian suhteen. Turhautuneena hän kuitenkin vielä huokaisee: "Sinä päivänä kun tapasin sut kadulla... / ... olisi vain pitänyt peruuttaa ja ajaa sut autolla kuoliaaksi" (*Gravitation* osa 6, 200). Tämä saa tietenkin Shuichin pinnalla kuplivat tunteet kiehumaan, ja molemmat miehet purkavat turhautunutta aggressiotaan huutamalla raivoissaan toisilleen:

[Shuichi:] Ai jaa?! Näinkö on?! No, sori vaan kun sotkin sun ihanan elämän!! [– –] / [Eiri:] Perkele, sietääkin olla pahoillas, miltä tuntuu olla **nähty juttu** ennen kuin olet edes aloittanut?! Yksikään tyttö ei enää pistä sun kuvaa seinälle nyt kun tiedetään, että tykkäät itse pojista!! [Shuichi:] No sehän sopii! Sun ja mun pitää ilmeisesti etsiä jostain auto saari, missä voidaan sitten nussia rauhassa! (*Gravitation* osa 6, 200.)

Vaikka he riitelevätkin vielä, Shuichin viimeinen repliikki kääntää keskustelun kohti asian hyväksyntää. Huuto loppuukin, kun ovikello alkaa soida eikä häiriö tunnu loppuvan. Miehet tuijottavat toisiaan pitkään kunnes – kuin yhteisestä ajatuksesta – he marssivat ovelle. He kuvittelevat sen takana odottavan lisää skandaalinnälkäisiä reporttereita ja antavat vielä riitansa jälkiaggressioiden purkautua tungettelijoiden niskaan. He vaativat rauhaa, mutta samalla tulevat ilmaisseeksi hyväksyntänsä tilanteestaan: "[Shuichi:] **Turpa kiinni nyt jo, perkele!!!** / [Eiri:] **Niin! Me ollaan sateenkaaripoikia ja ylpeitä siitä!! Siinä** vähän vastausta teidän kysymyksiin!" (*Gravitation* osa 6, 201.)

*Gravitation*kaan ei ole täysin vapaa seksuaalisuuden binäärijaottelusta. Kaikki arvailu Shuichin ja Eirin seksuaalisuudesta – oli se sitten heidän omaa tai lähipiirinsä pohdintaa tai median spekulointia – jättää huomiotta miesten mahdollisuuden biseksuaalisuuteen. Shuichille tarjotaan jatkuvasti homon asemaa, ja Eiri esitetään määrätietoisesti heterona kunnes suhteen tultua julki hänetkin yritetään vääntää täysin homoksi. Vaikka Eiri harrastaa irtosuhteita naisten kanssa hyvin pitkälle suhteen aikana ja Shuichikin mainitsee kerran yhtyeensä managerille pitävänsä vielä naisista sekä kommentoi joskus heidän "kuumaa" ulkonäköään, kukaan ei koskaan kysy voisivatko Eiri tai Shuichi olla biseksuaaleja. Kyse ei ole siitä, etteikö *Gravitationissa* tiedettäisi biseksuaalisuudesta ollenkaan: Shuichille paljastuu, että Eirin veli Tatsuha makaa sekä naisten että miesten kanssa, ja hän viittaa Tatsuhaan itse sanalla biseksuaali. Shuichi kuitenkin selvästi kummastelee Tatsuhan seksuaalisuutta ja pitää omaa rakkauttaan Eiriin erilaisena ja erikoisena tapauksena. Shuichin ja muiden epäuskoinen suhtautuminen biseksuaalisuuteen ja sen huomiotta jättäminen kuvastaa *Gravitationin* yhteiskunnan binäärikeskeisyyttä.

Tässä voisi pohtia sitä mahdollisuutta, että Shuichi olisi todellisuudessa biseksuaali, tai hetero joka vain sattui rakastumaan toiseen mieheen. En kuitenkaan näe tätä kovinkaan mielekkäänä, sillä Shuichin elämään vaikuttavat niin monet muut asiat paljon enemmän kuin se, että hänen kumppaninsa on mies tai kuinka hän itse identifioituu. Pervotutkimus kritisoi tarvetta määritellä ihmiset eksplisiittisesti johonkin tiettyyn lokeroon. Tarkat määritteet helpottavat keskustelua sekä asioiden käsittelyä, mutta ihmisten identiteettejä ei tarvitse rajata leimojen perusteella, sillä seksuaalisuus voi olla hyvinkin joustavaa. Shuichin kohdalla hänen seksuaalista suuntautumistaan on ylipäättään vaikea määritellä joko hänen mielialojen ja tilanteiden vaihtelujen takia tai siksi että hän ei yksinkertaisesti puhu siitä. Shuichille hänen seksuaali-identiteetillään ei ole mitään väliä, hänelle riittää, että hän on onnellinen ollessaan Eirin kanssa. *Gravitationissa* näkyy binäärinen määrittely homoiksi tai heteroiksi, mutta sitä vastaan on mahdollista nousta. Eirin veli Tatsuha ja Shuichi eivät paljoa puhu omasta seksuaalisuudestaan, mutta he eivät suostu tinkimään minuudestaan. He tekevät mitä haluavat ja elävät itselleen rehellisesti, yrittääpä yhteiskunta työntää heitä millaisiin raameihin tahansa. Tällä hiljaisella vastarinnalla lukijalle välittyy kuva yksilön vapaudesta nousta kulttuurin konstruoituja määritelmiä vastaan.

5 "Leikkaa homostelukohdat": heteronormatiivinen yhteiskunta

Heteronormatiivisessa kulttuurissa heteroseksuaalisuus läpäisee koko yhteiskunnan niin vahvasti, että suurimmalle osalle väestöstä ei tule mieleenkään kenenkään olevan mitään muuta kuin hetero. "Heteronormatiivisuus tarkoittaa heteroseksuaalisuuden normaaliutta ja etuoikeutettua normiasemaa ylläpitävää sekä uusintavaa sosiaalista järjestystä ja pakottavaa valtaa." (Karkulehto 2011, 51.) Heteronormatiivinen kulttuuri ei siis pelkästään alista luonnollistetusta seksuaalisuudesta poikkeavia ilmiöitä, vaan myös pönkittää normin valta-asemaa. Usein heteroseksuaalisuuden ylös nostaminen on hienovaraisempaa ja siten näkymättömämpää kuin muiden suoranainen syrjintä. Toisaalta nämä voivat olla myös limittäisiä ilmiöitä. *Gravitationissa* tapahtuu sekä heterojen vallan huomaamatonta normittamista että vähemmistöjen alistamista, mutta se näyttää myös mahdollisuuksia taistella heteronormia vastaan.

Heteronormin huomaamattomin ja ehkäpä voimakkain edistäjä on vallitseva hetero-oletus, jolta ei säästy edes päähenkilö. Shuichi ei osaa kyseenalaistaa tätä omalla kohdallaankaan:

hän on täysin pakkomielteinen Eiristä, mutta siitä huolimatta hänen parhaan ystävänsä Hiroshin on paljastettava Shuichin tunteet hölmistyneelle ystäväelleen. Hiroshi onkin ainoa hahmo jota ei tunnu hetkauttavan sen paremmin Shuichin kuin muidenkaan erilaisuus. Hän hyväksyy Shuichin sellaisenaan ilman olettamuksia, ja tukee tätä aina:

Jestas! Taasko Eiri Yuki? / Olet kyllä tosi kiinnostunu siitä tyypistä, vai mitä? / Mikset vain kerro sille että olet rakastunu? / Ei siinä mitään, jos on kaks jätkää. Rakkaus on rakkautta. Äläkä ajattele mitään moralistista yhteiskuntaroskaa, ethän? (*Gravitation* osa 1, 114.)

Hiroshia lukuun ottamatta muut *Gravitationin* henkilöahmot ovat sidoksissa hetero-oletukseen ja yllätyvät aina kun joku hahmo poikkeaa tätä olettamuksesta. Radikaalein esimerkki on Shuichin yhtyeen manageri, nimeltään K, joka ajaa järkytyksessään kolarin kun kuulee, että Shuichin ja Eirin suhteen olevan romanttinen. Ensireaktion jälkeen hän tosin hyväksyy asian välittömästi ja kääntyy Shuichin puolelle.

[K:] Tiedätkö, sulla on aika sairas huumorintaju. / [– –] [Shuichi:] **En vitsaillut perkele!!** / Miten niin? Onko siinä jotain vikaa että on rakastunut kundiin?! [– –] [Shuichi ajattelee:] *Luulin, että amerikkalaisilla olisi vapautuneempi suhtautuminen siihen, kenen kanssa kukakin makaa.* / [K:] Hei, anna mennä! / Mä oon ihan jätkän puolella! Meistä tulee loistava tiimi! Kumpikaan ei anna toisten hyppiä silmille! (*Gravitation* osa 5, 110–111.)

Gravitationin keskittyessä musiikkibisneksen maailmaan, heteronormatiivista valtaa konkreettisimmin käyttävät levy-yhtiöiden johtajat sekä yhtyeiden ja tv-ohjelmien tuottajat. He tekevät päätöksensä sillä perusteella, minkä arvelevat myyvän eniten levyjä tai tuovan lisää katsojia. Vallankäyttö ja vähemmistöseksuaalien suoranainen kieltäminen näkyy *Gravitationissa* esimerkiksi siinä, kun ruokaohjelmaan osallistuneen Shuichin yhtyeen, Bad Luckin, osio päätetään leikata kokonaan pois. Ohjelman nauhoituksissa koominen yhtye on tuomariston ja studioyleisön suosikki, mutta kun Eiriksi naamioitunut Tatsuha livahtaa salaa paikalle ja suutelee Shuichia kameroiden edessä, ohjelman tuottaja käskee leikata "homostelukohdat" ohjelmastaan: "Leikkaamme ehkä Bad Luckin ohjelmasta kokonaan. Se siitä komediasta... / ... Mutta sellaista on viihdeteollisuus." (*Gravitation* osa 6, 120–121.)

N-G Productions, Bad Luckin levy-yhtiö, edustaa suvaitsevampaa vallankäyttäjää. N-G:llä ollaan hyvinkin tietoisia Shuichin ja Eirin suhteesta, jopa yhtiön johtaja tietää siitä. Hänen hiljainen hyväksyntänsä ja auttaminen suhteen salassa pidossa tosin johtuu luultavammin hänen läheisestä suhteestaan Eiriin, Bad Luckin ja Shuichin kannalta hän tuntuu olevan varsin välinpitämätön. Hyväksynnästä huolimatta suhteen odotetaan pysyvän salaisuutena. Johtaja, eivätkä N-G:n työntekijät käske Shuichia suoraan missään vaiheessa salaamaan suhdettaan

kirjailijaan, mutta paljastumisesta ei odoteta seuraavan hyvää yhteelle eikä sitä kautta yhtiöllekään. Tämä heittää uhkaavan varjon Shuichin ylle: spekuloiivat keskustelut viittaavat siihen, että levy-yhtiöllä on halutessaan täysi valta käskä Shuichia valitsemaan levysopimuksen ja suhteensa välillä.

[N-G:n työntekijä:] En ymmärrä, miksi K ja N-G antavat tämän jatkua. / Sulla on homoseksuaalinen rakkaussuhde Eiri Yuki-sanin, vaarallisen ex-rikollisen kanssa. Aina kun te kaksi tappelette, ette saa töitä tehtyä. / Musta vaikuttaa siltä, että sun kannattaisi erota... / Bad Luckin hyvää ajatellen. (*Gravitation* osa 5, 152.)

Heteronormatiivista valtaa käyttää myös media, joka enimmäkseen häivyttää normin ulkopuoliset seksuaalisuudet kokonaan pois hetero-oletuksen mukaisesti. Tämän käydessä mahdottomaksi – kuten Shuichin ja Eirin suhteen paljastuessa – se paisuttaa epänormatiivisesta aiheesta valtavan mediamyllyn ja esittää sen piiloteltuna, pahana asiana. Tämä näkyy sananvalinnoissa, joita eri mediat käyttävät suhteesta: "kielletty lemmenpesä" (*Gravitation* osa 6, 153) antaa kuvan likaisesta, pimeästä ja perverssistä suhteesta, joka on normaaleilta ihmisiltä kielletty. Eirin kohdalla puhutaan myös salaisesta elämästä, mutta kukaan ei kyseenalaista sitä, miksi hänen yleisessä tiedossa olevia lukuisia naisseikkailujaan ei pidetä salaisena elämänä, vaikkei hän niistäkään ole medialle milloinkaan puhunut. Lehdet ja tv-reportterit kuvaavat miesten jääneen "kiinni arassa paikassa", menneen "liian pitkälle" sekä paljastuksen olevan jopa kansalle "liian suuri skandaali" (*Gravitation* osa 6, 152–153). Tällaiset kuvaukset lyövät julkitulleeseen suhteeseen negatiivisen leiman, joka päähenkilöiden on itse kumottava, jos he haluavat pelastaa työuransa. Lisäksi media vaatii heitä selittämään suhteensa tekemällä sen oletuksen, että siinä on ylipäätään mitään selitettävää.

Yhtiöiden ja median vallankäytön lisäksi monet yksittäiset hahmot vähintään tiedostamattaan ylläpitävät heteroseksuaalisuuden etuoikeutettua asemaa. Tämä näkyy hahmojen joko spekuloidessa tai pelätessä mitä Shuichin ja Eirin työurille käy, jos heidän suhteensa tulee julki. Useat tahot ilmaisevat olettamuksensa siitä, etteivät yhtyeen tai kirjailijan ihailijat – erityisesti naispuoliset ihailijat – enää ostaisi heidän levyjään ja kirjojaan, jos saisivat kuulla miesten välisestä suhteesta. Bad Luckin kilpailevan yhtyeen laulaja saa tietää Shuichin suhteesta Eiriin ja uhkaa paljastavansa sen päästäkseen eroon kilpailijastaan:

On tarpeeksi järkyttävää, että otit suihin joltain kundilta... / ...Mutta mitenhän ihmiset reagoivat, kun selviää, että kyseessä on kuuluisa naistentappaja? / Mikäs tuo oli? Kuulosti ihan kuin Bad Luckin ura olisi loppunut? (*Gravitation* osa 4, 33.)

Jopa Eiri ajattelee samoin. Esimerkiksi tultuaan kaapista ulos, riidellessään Shuichin kanssa hän väittää raivoissaan toisen uran laulajana olevan ohi: "Miltä tuntuu olla **nähty juttu** ennen kuin on edes aloittanut?! Yksikään tyttö ei enää pistä sun kuvaa seinälle nyt kun tiedetään, että tykkäät itse pojista!!" (*Gravitation* osa 6, 200.) Hän esittää epäilynsä myös yhtyeen tuottajalle, painottaen jälleen, etteivät nuoret tytöt haluaisi ostaa sellaisen idolin levyjä, joka ei olisi heistä itsestään kiinnostunut: "Miten luulet myyväsi homon laulajan teinityttöjen kansakunnalle?" (*Gravitation* osa 4, 25).

Gravitation ei kuitenkaan yksiselitteisesti myötäile heteronormatiivisuutta vaan antaa myös sitä vastustaville tahoille äänen. Sarjan suomennetuissa osissa ei vielä päästä näkemään Bad Luckin ja Eirin ihailijoiden reaktioita suhteen julkituloon, mutta niissä esiintyy pari esimerkkiä Bad Luckin ihailijoista, joiden suhtautuminen homoseksuaalisuuteen vaikuttaa positiiviselta. Shuichi ja hänen kitaristiystävänsä Hiroshi yltyvät joskus leikkimielisesti pelehtimään lavalla, ja fanien esitetään innostuvan tästä. Esimerkiksi Bad Luckin ensimmäistä tv-esiintymistä katsovat sisarukset kommentoivat ystävysten koskettelua näin: "[pikkuveli:] Hei systeri, nuo Bad Luckin pojat halailee toisiaan!! / [isosisko:] Daa! *Siks* mä just oon fani!" (*Gravitation* osa 3, 149.)

Shuichi ja Hiroshi ovat tajunneet jo yhtyeensä alkuaikoina tyttöjen vapaamielisemmän asenteen – jopa innostuksen – miesten väliseen säpinään, sillä he käyttävät sitä hyväkseen jo lukiossa. Saadakseen koulutovereiltaan palveluksia kaverukset eivät pelkää pistää pystyyn suoranaisia halailu- ja hyväilyesityksiä. He esimerkiksi pyytävät koulunsa kulttuurijuhlissa kahta luokkansa tyttöä vahtimaan työpistettään puolestaan, jotta pääsisivät katsomaan bändikilpailua. Tytöille he kuitenkin esittävät haluavansa mennä rauhassa jonnekin pimeään "heiluttelemaan tahtipuikkoa". Tytöt suostuvat tähän mielellään, ja pojat palkitsevat heidän palveluksensa pienellä esityksellä. Hiroshi hyväilee Shuichia ja kuiskaa – tosin niin että tytötkin kuulevat – viettelevästi tämän korvaan: "Tänään on varmaan onnenpäivämme, vai mitä Shuichi? Tästä eteenpäin se on pelkkää syntiä ja nautintoa." (*Gravitation* osa 1, 32.) Punasteleva Shuichi taas vastaa tähän: "Ohhh! Älä, Hirooo. Ei täällä." (*Gravitation* osa 1, 32.) Tytöt suorastaan innostuvat tästä ja vakuuttavat ettei pojilla ole kiirettä takaisin. Lähtiessään pois pojat irrottautuvat toisistaan ja kommentoivat tyttöjen käytöstä: "[Hiroshi:] Jokainen sukupolvi tarvii uudenlaisia kiksejä. / [Shuichi:] Joo, mutta niitä on kuulemma yhä vaikeampi löytää." (*Gravitation* osa 1, 32.) Kikseillä Hiroshi viittaa siihen, että tytöt – eivät pojat itse – innostuvat siitä, kun he Shuichin kanssa esittävät homoja. He molemmat pitävät sitä vähän

omitusena, ei tosin homoseksuaalisuutta itsessään, vaan sitä että nykyajan tytöt innostuvat nuorien näyttien poikien välisestä kiihkosta.

Myös valtaa edustavista tahoista löytyy yksilöitä, jotka hyväksyvät homoseksuaalisuuden ja tukevat jopa aktiivisesti päähenkilöiden suhdetta. Esimerkiksi Bad Luckin tuottaja Sakano ottaa erään Shuichin ja Eirin riidan jälkeen yhteyttä kirjailijaan ja yrittää toimia riidan sovittelijana. Sakano esittää asiansa aluksi tuottajana, kuin pelkästään yhtyeen ja yhtiön hyvää ajatellen: "Hän [Shuichi] on studiossa ihan hyödytön, hän näyttää kamalalta. Tiedän, että kyseessä on teidän välinen yksityisasiä, eikä se todellakaan kuulu minulle... Mutta loppujen lopuksi se vaikuttaa bisnekseeni." (*Gravitation* osa 4, 25.) Eirin vaikuttaessa vastahakoiselta ja väittäessä N-G:n johtajan käskeneen hänen pysyä erossa Shuichista, Sakano paljastaa vilpittömän halunsa tukea rakastavaisia: "Mutta... / Sitäkö sinä haluat? / Y-yritän sanoa, että... Etkö ole enää rakastunut Shindoo-saniin?" (*Gravitation* osa 4, 26.)

Gravitation tarjoaa tietyille yksilöille enemmän mahdollisuuksia normin ulkopuoliseen elämäntyylisiin. Kun Eirin ja Shuichin suhde tulee julki, Bad Luckin tuottaja Sakano näkee tilanteessa myös valoisia puolia: "Rock 'N' Roll on aina ollut kapinallista... / ...Ja juorut ovat aina olleet vahvoja... / ...myyntikeinoja." (*Gravitation* osa 6, 166.) Kapinallisille rokkareille homoseksuaalisuus on siis hyväksyttävää – niin kauan kuin levyt myyvät. Myös Eiri yrittää selittää suhteensa Shuichiin kirjailijan ammatillaan sekä ulkomailla asuessa saamallaan vaikutteillaan: "Olenhan asunut pitkiä aikoja ulkomailla, kuten tiedätte. Rapakon takana asiat ovat vähän toisin. Sitä paitsi kirjailijana minun täytyy kokea uusia kokemuksia, jotta voin pitää työni mielenkiintoisena." (*Gravitation* osa 6, 188.) Selitys näyttää ainakin sillä hetkellä kelpaavan hämmentyneille reporttereille. Homoseksuaalisuutta ei siis lähtökohtaisesti pidetä vaihtoehtona kenellekään, mutta jotkin tekijät, kuten tietyt ammatit, selittävät tai tekevät siitä edes hiukan hyväksyttävämmän.

Gravitationissa siis vallitsee varsin heteronormatiivinen yhteiskunta, ja hetero-oletus on siellä hyvin vahva. Tästä huolimatta heteronormia vastustavia tahoja sekä vähemmistöhenkilöihin myönteisesti ja jopa lempeästi suhtautuvia yksilöitä löytyy – jopa valtahierarkioiden korkeilta tasoilta. Heillä on tietysti määrin mahdollisuus ilmaista tukensa, vaikka täysin julkisesti sitä ei välttämättä sallittaisikaan tehdä.

6 "Olet vakuuttavampi koulutyttö kuin morsian. Senkin friikki": hegemoninen maskuliinisuus ja mieheys

Arto Jokisen mukaan länsimaisessa kulttuurissa maskuliinisina ominaisuuksina pidetään muun muassa tunteiden kontrollia, toiminnallisuutta, hallitsevuutta, suoriutuvuutta, rationaalisuutta ja fyysistä voimaa (Jokinen 2010, 128). Maskuliinisuus, kuten feminiinisyyskään, ei kuitenkaan ole mikään universaali luonnon laki eikä pysyvä sukupuoleen sidottu ominaisuus. Hedelmällisempää on tarkastella maskuliinisuutta sukupuolisuuden konstruoituina ja ideologisina merkitysrakenteina, jotka ovat siten murrettavissa. (Jokinen 2010, 129.)

Tämä on hyvä ja käytännöllinen määritelmä tutkimukseni kannalta. On kuitenkin otettava huomioon, että *Gravitation* on japanilainen sarjakuva, ja siten länsimainen käsitys maskuliinisuudesta ei mene välttämättä täysin yhteen niiden arvojen kanssa, jotka todennäköisesti ovat vaikuttaneet *Gravitationin* taustalla. Minulla ei ole tutkimustietoa aasialaisista maskuliinisuuden käsitteistä, mutta analyysiaineistoni perusteella voin yllä lueteltujen piirteiden lisäksi mainita työnteon tai perheen elättämisen sekä kunniallisuuden niin sanotuiksi maskuliiniseksi hyveiksi japanilaisessa kulttuurissa. Työnteosta ei puhuta suoraan, mutta se on selvästi yhteiskunnan pinnan alla väreilevä arvo, joka on nimenomaan miesten tehtävä. Useimmat naiset esitellään kotiäiteinä, kihlattuina tai tyttöystävinä ilman ammatillisia intohimoja. Miehillä taas työssä epäonnistuminen on suuri häpeä, esimerkiksi Sakano on jatkuvasti kirjoittamassa erokirjettä tuottajan tehtävistään Bad Luckin esiintyessä epäsuotuisissa tilanteissa ja tunaroidessa julkisissa esiintymisissään. Shuichin ja Eirin suhteesta syntyneen skandaalin johdosta Sakano jopa yrittää tehdä itsemurhan uskoessaan yhtyeen ja siten hänen oman uransa olevan ohi. Myös Shuichin äiti uhkaa poikaansa laajennetulla itsemurhalla, sillä hän häpeää töistään lintsavaa poikaansa. Häpeään ja epäonnistumisiin vaaditut voimakkaat reagoinnit – kuten eropyynnöt ja itsemurhayritykset – nostavat kunniallisuuden tärkeäksi arvoksi. Kunniallisuus miehisenä arvona näkyy myös siinä, että esimerkiksi Shuichia aletaan kutsua naisiin viittaavilla haukkumanimillä kuten "vosu" ja "lutka", kun paljastuu että hän on mahdollisesti harrastanut seksiä miehen kanssa.

Tunteiden kontrolli nousee kuitenkin kaikista selkeimmin miehistyden mitaksi, ja erityisesti itkemistä pidetään heikkouden merkinä ja naisille kuuluvana asiana. Miesten – hyvin usein Shuichin – itkiessä heitä joko käsketään lopettamaan tai verrataan lähes aina naisiin: "Lopeta

itkeminen! Ole mies!" (*Gravitation* osa 1, 141.) "Älä nyt ala vetistellä, iso tyttö!" (*Gravitation* osa 3, 61.) "[– –] itkit pääsi punaiseksi kuin joku pikku prinsessa. / Harmittiko sua, että hänellä oli nätimpi mekko kuin sulla?" (*Gravitation* osa 6, 15.) "Onko menkat vai mikä vaivaa, herra Yuki?" (*Gravitation* osa 6, 21.) Analysoin, kuinka tunteiden kontrolloiminen maskuliinisena ihanteena heijastuu Shuichin ja Eirin identiteetteihin.

Tässä luvussa käytän analyysityökaluna hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä. Sen avulla analysoin, kuinka *Gravitation* rakentaa maskuliinisuutta ja mieheyttä sekä kuinka sarjakuvan päähenkilöt käsittelevät omaa pervoidentiteettiään suhteessa hegemoniseen maskuliinisuuteen. Käsite avaa erityisen mielenkiintoisella tavalla sitä, kuinka eri maskuliinisuudet asettuvat hierarkkiseen järjestykseen *Gravitationin* yhteiskunnassa ja mitä mahdollisuuksia päähenkilöille annetaan taistella tätä järjestystä vastaan.

Hegemoninen maskuliinisuus tarkoittaa sekä paikkaa sukupuolten välisissä suhteissa että ideologiaa, joka normalisoi miesten valtaa. Valta ei kuitenkaan tarkoita valtaa kaikille miehille, vaan hegemonisen maskuliinisuuden käsitteellä käsitellään myös miesten keskinäisiä valtahierarkioita. (Jokinen 2010, 132–133.) "Hegemonisella maskuliinisuudella viitataan siihen, miten tietyssä historiallisessa ajassa ja paikassa esiintyvä kulttuurisesti idealisoitu maskuliinisuus ja siihen liittyvät arvot ja maailmankatsomus ovat hallitsevassa asemassa" (Jokinen 2010, 131).

Hegemoninen maskuliinisuus siis kuvaa sitä, kuinka jonkinlainen ideaalikuva maskuliinisuudesta ja mieheydestä hallitsee tulkintoja siitä, mikä on luonnollista ja normaalia. Tämä symboli luonnollisuudesta antaa tietyille miehille johtoaseman suhteessa naisiin ja hegemonisesta maskuliinisuudesta poikkeaviin miehiin. Hegemoniasta ammentamalla niin sanotusti hyväksytysti miehenä esiintyvät eli normatiivista mieheyttä lähimpänä olevat yksilöt saavat sosiaalista valtaa ja auktoriteettia. Siksi he tukevat hegemoniaa, usein tiedostamattaan, vaikka enemmistö todellisuudessa ei ikinä sitä saavutakaan. (Jokinen 2010, 131–133.) Hegemonista maskuliinisuutta voi sanoa säätyjärjestelmäksi, "joka asettaa miehet keskinäiseen järjestykseen" (Jokinen 2010, 133).

Valta tietyillä miehillä tarkoittaa tietenkin sitä, että toiset miehet marginalisoidaan normin ulkopuolelle. Jokinen argumentoi, että "[t]ietty maskuliinisuuden muoto tulee hallitsevaksi vain syrjäyttämällä ja marginalisoimalla osan maskuliinisuuksista" (Jokinen 2010, 133). Marginalisoituihin maskuliinisuuksiin kuuluu monia eri ryhmiä, kuten vähemmistöetnisyydet,

työväenluokkaiset sekä vammaiset, mutta tutkimukseni kannalta olennaisin ryhmä on homoseksuaalit.

Gravitationin alussa Shuichin ja Eirin asettuminen hegemonisen maskuliinisuuden valta-asemiin on selvä, ja heidän keskinäinen hierarkiaeronsa on valtava. Jos maskuliiniset hyveet ovat tunteiden kontrolli, toiminnallisuus, hallitsevuus, suoriutuvuus, rationaalisuus, fyysinen voima, työnteko ja kunniallisuus, Eiri täyttää niistä kaikki. Hän on rikas, tuottava ja palkittu kirjailija, saa naisia sänkyynsä tuosta vain, eikä ilmaise mystisen ilmeettömyyden lisäksi muita tunteita kuin ärtymystä ja sarkasmin sävyttämää vahingoniloa. Hän on maskuliinisuuden hierarkian ylimmällä portaalla, ja sen näkee muun muassa siitä, kuinka muut kohtelevat häntä kunnioittaen, pystymättä panemaan hänelle vastaan. Ainoastaan N-G:n johtaja Seguchi, joka nauttii samasta asemasta, on immuuni Eirin komentelulle ja loukkauksille. Shuichin ansioksi taas voi nostaa lähinnä toiminnallisuuden, työstäänkin hän suoriutuu vain lähinnä silloin kun hänellä ja Eirillä ei ole suhteessa ongelmia. Lisäksi hänellä ei ole miltei minkäänlaista tunteiden kontrollia: Shuichi itkee joka käänteessä, oli asia mikä hyvänsä, ja purkaa kaikki tunnereaktionsa ulos valtavalla höyryllä. Hän on auttamattomasti hierarkian pohjalla ja lähes kaikki auktoriteettihahmot, kuten opettajat, N-G:n työntekijät ja aluksi myös Eiri, pitävät häntä surkeana vitsinä.

Tämä on kuitenkin vain alkuasetelma. Eirin maskuliinisuuden murtumisen ja Shuichin epämaskuliinisuuden lähempi tarkastelu osoittaa hegemonisen maskuliinisuuden – sekä sen luoman hierarkian – pohjautuvan pelkkään konstruktion. Tarkastelu paljastaa, kuinka sen mukaisen ihanteen tavoittelu rajoittaa *Gravitationin* miehiä toteuttamasta todellista pervoidentiteettiään. Käyn ensin läpi esimerkkejä Shuichin epämaskuliinisuudesta, minkä jälkeen käsittelen Eirin maskuliini-identiteettiä ja sen murtumista.

Shuichin tunteiden kontrolloimattomuus näkyy esimerkiksi siinä, että kunniantunto tai häpeä eivät estä Shuichia itkemästä tuntemattomien edessä tai että hän omien sanojensa mukaan itkee "varmaan vähintään kerran päivässä" (*Gravitation* osa 5, 88). Laulaja ei myöskään yritä lainkaan hillitä positiivisia tunnekuohujaan, joita ilmennetään tavallisten karikatyyrimäisten onnenilmeiden lisäksi usein visuaalisesti hyvin villedäkin kuvilla, kuten valtavina koko vartalon veripurkauksina, räjähdyksinä tai jopa ennemmin kauhusarjakuvaan kuuluvilla groteskeilla muunnelmilla Shuichista. Kaikkia näitä leimaa yliampuva, maaninen tunteiden kuohuilu, ikään kuin Shuichi ei yksinkertaisesti kykenisi pitämään mitään tunteita sisällään.

Tunteiden kontrollin puutteesta huolimatta Shuichia ei voi sanoa tunnetaidottomaksi. Jatkuva tunnetiloissa oleminen on opettanut Shuichia käsittelemään vaikeitakin tunteita. Neljännessä osassa Shuichille kateellinen laulaja järjestää tämän joukkoraiskauksen. Laulaja haluaa pilata Shuichin uran ja uhkaa paljastavansa päähenkilöiden välisen suhteen medialle, ellei Shuichi anna ottaa itsestään kuvia sängyssä muiden miesten kanssa. Shuichi haluaa suojella Eirin mainetta ja antaa miesten raiskata itsensä. Tapahtuneen jälkeen hän raahautuu ystävänsä Hiroshin kotiin ja romahtaa itkien ystävänsä syliin. Hän ei vielä puhu raiskauksesta, vaan huolehtii Eiristä ja heidän suhteensa tuomitsemisesta:

Siinä oli järkeä... En tehnyt mitään väärin! / Onko niin kauheaa rakastua? Sillä ei pitäisi olla väliä, jos toinen on kundi. En välitä, vaikka hän on kuuluisa. Siksikö [Eiri] vihaa mua nyt? / Mitä vikaa on siinä, jos haluaa olla rakastamansa ihmisen kanssa?! (*Gravitation* osa 4, 40.)

Itkemisen avulla Shuichi purkaa ensisijaista pahaa oloaan. Aamulla herättyään hän vaikuttaakin hiuksiaan haroessaan ensin varsin tyyneltä: "Taki... Se kusipää... .. Järjesti mun raiskauksen eilen... / Sammuin varmaan heti kun tulin." (*Gravitation* osa 4, 49.) Tämän jälkeen Shuichi saa itselleen tyypillisen yliampuvan naurureaktion tajutessaan Hiroshin pukeneen hänelle yöpaidan:

Hiron on täytynyt pukea mulle nämä vaatteet, mikä tarkoittaa... / Iiiik! Hän näki mut nakuna! [sydänsymboleita] / Mulla on Hiron pyjama ja mä nukun sen sängyssä! [sydänsymboleita] / Hän ei ole nähnyt mua sen jälkeen kun vertailtiin pippelin kokoa leirillä! (*Gravitation* osa 4, 49.)

Shuichin ilmeessä on kuitenkin mukana hermostuneisuutta, ja kohtauksen jälkeen hän käskeekin itseään rauhoittumaan: "Rauhoitu. Lopeta hölmöily..." (*Gravitation* osa 4, 49.) Tunteenpurkauksen jälkeen hän kokoaa itsensä ja ryhtyy tilannettaan arvioiden laatimaan suunnitelmaa ongelmiansa ratkomiseksi. Vaikeassa ja traumaattisessa tilanteessa Shuichi pääsee tilanteensa herraksi juuri sen avulla, että on oppinut antamaan tunteiden tulla ulos, eikä pidättele niitä sisällään. Feminiinisenä pidettävä tunnetiloissa eläminen antaa Shuichille voimaa ja taitoja päästä vaikeasta kokemuksesta yli. Myöhemmin näytän Eirin kautta, kuinka maskuliiniset hyveet vähintään rajoittavat henkilön toimintamahdollisuuksia ja pahimmassa tapauksessa estävät häntä käsittelemästä ongelmiaan.

Seuraavat esimerkit osoittavat taas, ettei Shuichi kavahda maskuliinisuuden normista poikkeamisesta tai feminiinisyttä. Eräässä tapauksessa Bad Luckin manageri K ja Shuichi käyvät seuraavan keskustelun Shuichin ja tämän idolin ulkonäön samankaltaisuudesta: "[K:] No, olet tavallaan hänen näköisensä, ja olet suunnilleen samanpituinen, ja teillä on sama tyyli. Et kuitenkaan ole läheskään yhtä nätti. Olet enemmän söpöä tyyppiä kuin kaunis poika. /

[Shuichi:] Ei hän ole 'nätti'! Sakuma-san on cool!" (*Gravitation* osa 5, 25.) Shuichi ei kommentoi omaa ulkonäköään mitenkään, eli häntä ei haittaa itsestään puhuttavan söpönä, vaan loukkaantuu ennemmin idolinsa virheellisestä kuvailusta. Feminiiniset kuvailut tai nimikkeet näkyvät myös siinä, että puhuessaan itsestään Eirin poikaystävänsä, Shuichikin saattaa viitata itseensä muun muassa avovaimona tai punastelevana morsiona. Ilmiselvin esimerkki maskuliinisuudesta poikkeamisesta tunteilun jälkeen on kuitenkin Shuichin ristiinpukeutuminen. Pariin otteeseen Shuichi pukeutuu julkisella paikalla ja Eirin perheen edessä koulutyttöksi ja morsioiksi tavoitellessaan etäännyttä Eiriä. Huolellisesta ulkoisesta valmistautumisesta huolimatta – Shuichi ajelee säärakarvansa ja lainaa jopa sisarensa alushousuja viimeistelläkseen asunsa – hän ei muuta käytöstään naisellisemmaksi tai söpöksi, vaan toimii edelleen itselleen tyypillisen riehakkaasti. Karikatyyrimäisen maaninen ilme kasvoillaan Shuichi juoksee Eirin perässä ja huutaa tälle julkisella paikalla: "Hei, kusipää! Odota! / [– –] Tämä söpö pikku tyttö pyytää sua odottamaan! Ole mies!!" (*Gravitation* osa 4, 80.) Söpönä pikku tyttönäkään Shuichi ei sievistele, vaan juoksee kuin pikajuoksija ja murisee Eirille kun ei huuda tälle. Sivun japanikieliset ääniefektitkin on vedetty raskailla ja paksuilla vedoilla, siveltimeen jäljen korostaessa Shuichin huudon raakaa voimaa. Edellä esitellyistä esimerkeistä huolimatta – tunteilu, normista poikkeaminen ja feminiinisuudella leikkely – Shuichi ei kyseenalaista missään vaiheessa omaa miehisyyttään. Hän käyttäytyy jatkuvasti täysin omien mielenjohteidensa mukaisesti, hän on ottanut itselleen vapauden leikitellä sukupuolirooleilla mielensä mukaan.

Maskuliiniset hyveet täyttävä Eiri taas ei ole vapaa toimimaan miten vain. Hän on sisäistänyt hegemonisen maskuliinisuuden sallimat tavat tuntea ja näyttää tunteita. Hänen ulospäin näyttämät tunteensa rajoittuvat neutraaliin tunteettomuuteen, ärtymykseen, vahingoniloon, himoon ja vihaan. Näitä hän taas ilmentää vain olemalla sarkastinen, seksikkään ilkeäkurinen, ilmeetön tai tyly – tietysti aina hillitysti. Hyvä esimerkki Eirin tavoista esittää sallittuja tunteita on kohtaus, jossa hän kuulee Shuichin joutuneen joukkoraiskatuksi. Vertailukohteena tässä voi käyttää Shuichin ystävää Hiroshia, joka asiasta kuultuaan syleilee ja lohduttaa Shuichia, hoitaa tämän kotiinsa nukkumaan ja sen jälkeen ajaa Eirin luo vaatimaan kirjailijaa ottamaan vastuunsa Shuichin uhrautumisesta. Hiroshin empaattisen huolenpidon vastaisesti Eiri taas on täysin ilmeetön ja vaikuttaa jopa välinpitämättömältä. Hiroshi suuttuu tästä ja huutaen syyttää Eiriä tapahtuneesta. Tämäkään ei saa Eiriä reagoimaan vielä mitenkään. Vasta kun Hiroshi paljastaa, että Shuichin joukkoraiskauksen takana on kilpailevan yhtyeen laulaja, Eiri rikkoo ilmeettömyytensä ensimmäistä kertaa. Eiri kysyy vihaisena, missä raiskauksen

järjestänyt laulaja on. Hän käy pahoinpitelemässä tämän yhtyeen jäsenen ja vaatii raiskauksesta otettuja valokuvia tuhottavaksi uhaten pahoinpidellä laulajankin, ellei hän lopeta kiristystä. Eiri on kiinni hegemonisen maskuliinisuuden miehille sallimissa tavoissa ilmaista tunteita: aluksi hän vaikuttaa täysin tunteettomalta eikä voi lähestyä rakastajaansa lohduttaakseen tätä, sillä se vaatisi feminiinisiksi leimattujen tunteiden käsittelyä. Syytös Eirin vastuuttomuudestaan ei saa aikaan reaktiota, sillä se vaatisi jälleen Shuichin kohtaamista ja empatiaa. Vasta kun Eirille tarjoutuu mahdollisuus tunteiden purkuun aggression kautta, hän toimii ja ratkaisee tilanteen väkivalloin kostamalla raiskauksen järjestäjälle – tuntemattomalle henkilölle, jota kohtaan ei tarvitse tuntea empatiaa tai sääliä.

Yleisesti ottaen Eiri tuntuu sulkevan tunteet sisälleen. Shuichi pitää tätä aluksi jännittävänä asiana, kuvaillen Eiriä usein "mystiseksi" ja "siistiksi". Alkuhuumien jälkeen hän alkaa kuitenkin pohtia mistä mystisyys johtuu. "Hän on niin cool ja tunteeton siksi, että... / ... Hän ei halua kenenkään näkevän, mitä naamion takana piilee." (*Gravitation* osa 4, 103.) Niin lukijalle kuin Shuichillekin alkaa selvitä, että Eirin tyyneys onkin tunteiden kieltämistä ja jonkin sisäisen ristiriidan piilottelua. Viidennessä osassa Shuichi uskaltaa tuoda ongelman esille kirjailijalle itselleen: "Joskus mä en vaan tajua sua! Sä piileskelet aina salaperäisen imagosi takana! / [- -] Miksei todellinen minäsi pääse ulos?!" (Osa 5, 147.) Tähän hän ei kuitenkaan saa vielä vastausta, sillä Eiri lopettaa riidan pian kävellen valehtelusyytöksistä loukkaantuneena pois.

Gravitationin suomennetuissa osissa ei päästä vielä käsiksi kaikkiin syihin miksi Eiri on päätenyt peittelemään tunteitaan ja aitoa persoonallisuuttaan, mutta yhteiskunnan rooliodotukset ja hegemonisen maskuliinisuuden mukaisille miehille tarjoama valta vaikuttavat varmasti taustalla. Eiriin kohdistuu myös hänen perheensä taholta henkilökohtaisia paineita toimia tietyn roolin mukaan: häntä yritetään saada suostumaan järjestettyyn avioliittoon ja asettumaan aloilleen, erityisesti Eirin isä toivoo poikansa ryhtyvän munkiksi ja ottavan perheen temppelin haltuun. Myös Shuichia vanhempana miehenä normeista poikkeamista voidaan pitää Eirille paljon radikaalimpana kuin vasta aikuisuuden kynnyksellä seisovalle Shuichille.

Kuitenkin Shuichin esimerkki rehellisen pervoidentiteetin ja epämaskuliinisuuden hyväksynnästä ja siitä seuranneesta onnellisuudesta nostaa Eirin ylläpitämän hegemonisen maskuliinisen ihannekuvan ja hänen aidon persoonansa välisen ristiriidan pinnalle. Eiri alkaa

kyseenalaistaa itseensä kohdistuvia rooliodotuksia, ja tämä johtaa hänen maskuliinisuutensa murtumiseen. Prosessi on pitkä ja hidas. Kolmannessa osassa näkyvät ensimmäiset merkit tunteiden kontrollin pettämisestä. Eiri muun muassa päästää Shuichin muuttamaan viikoksi luokseen ja antaa hämmennyksen näkyä kasvoillaan heiluttaessaan kättään töihin lähtevälle laulajalle. Eirin ajatukset paljastavat hänen myös tiedostavan muutoksen ja jopa hyväksyvän sen: "Tämä on omituista... / ... Mutta hitot siitä." (*Gravitation* osa 3, 83.) Viidennessä osassa murros pääsee todella käyntiin: Eiri antaa Shuichin ottaa voiton väittelystä, esittää julkisesti uusia hallitsemattomia ilmeitä kuten järkyttynyt, yllätynyt, onnellinen, traumatisoitunut tai ahdistunut, sekä paljastaa ns. heikkoja tunteita hakemalla tukea tuskaansa Seguchilta. Lopulta hän jopa kykenee itkien pahoittelemaan Shuichin raiskausta. Tunteiden sekaisessa puheessaan hän osoittaa empatiaa, ilmaisee tuntevansa tuskaa ja paljastaa itkevänsä ensimmäistä kertaa kuuteen vuoteen.

[Shuichi:] [Eiri], oletko kunnossa? Sattuiko suhun? / [– –] [Eiri:] Sähän se olet...
... Jota se satutti... / [– –] Muistan nyt... ... Se on mun syy... / Mun takia
jouduit... / [– –] ... Jouduit kokemaan saman kuin minä silloin... / [– –] Mutta en
voi... Mä en halua muistaa... / ... Koska jos muistan... / En halua, että muhun
taas sattuu. En pysty kestämään sellaista tuskaa enää. / [– –] [Shuichi:] Kukaan ei
satuta sua. Mä suojelen sua... / [Eiri:] Turpa kiinni! Sun ääni on ärsyttävä! / [– –]
Mä en ole itkenyt kuuteen vuoteen! Tuntuu niin kuin mun pää halkeaisi!!
(*Gravitation* osa 5, 82–85, 87.)

Shuichin lohduttaessa häntä ja kertoessa itkevänsä joka päivä vähintään kerran, Eiri hymyilee vilpittömän lämpimästi ensimmäistä kertaa jonkun toisen edessä koko sarjan tapahtumien aikana.

Kuudennen osan pakotettu kaapista ulostulo ei olisi Eirille mahdollinen, ellei hän olisi sitä ennen lähtenyt irrottautumaan hegemonisesta maskuliinisuudesta. Aiemmin hän olisi todennäköisesti vain ollut kommentoimatta tai jopa kieltänyt suhteen olemassa olon. Nyt hän kuitenkin puhuu rehellisesti lehdistölle, jopa avautuen omista tuntemuksistaan: "Sillä ei kai ole minulle väliä, olenko miehen vai naisen kanssa. Elämäntavassani ei ole mitään väärää. [– –] Miksi meidän muuten pitäisikään piilotella rakkauttamme?" (*Gravitation* osa 6, 190.)

Shuichin esimerkki auttaa siis Eiriä näyttämään, mitä miehisen kuoren alla on, ja paljastaa tämän hierarkkisen valta-aseman säilyvän vain hegemonisen maskuliinisuuden ihanteen mukaisen julkisivun ylläpitämisellä ja aidon persoonan piilottelulla. Heidän välisensä hierarkia tasapainottuu, kun Shuichi näyttää selviävänsä epämaskuliinisuudestaan huolimatta

– ja että on mahdollista jopa ammentaa varmuutta epänormaaliudesta – ja Eiri taas päästää irti tunteiden kontrolloinnista ja aidon minänsä piilottelusta.

Tunteiden kontrolli, kunniallisuus, työnteko, toiminnallisuus, hallitsevuus, suoriutuvuus ja rationaalisuus ovat *Gravitationin* miehiltä oletettuja ominaisuuksia ja arvoja, joita täyttämällä he saavat valtaa. Toisaalta valta tuo myös vastuun toimia rooli-odotusten mukaisesti, joka luonnollisesti rajoittaa yksilön vapautta toimia monipuolisesti. Shuichi rikkoo lähes kaikkia näitä normeja häpeilemättä vain olemalla rehellisesti oma itsensä. Vaikkei hänellä tästä johtuen ole hegemonista valtaa, hän tekee kaiken minkä tahtoo antamatta muiden estää häntä ja on vieläpä onnellinen. Shuichi näyttää, että feminiinisenä pidetyllä tunteilulla on todellisuudessa omat vahvuutensa, ja hän selviää vaikeista tilanteista juuri normista poikkeamalla. Laulajan esimerkin johdolla Shuichi ja Eiri näyttävät, kuinka uusilla sukupuolirooleilla leikkivillä pervoidentiteeteillä on mahdollista taistella vallitsevaa hegemonista maskuliinisuutta vastaan.

7 Päättäntö

Olen käynyt tutkielmassani läpi *Gravitationin* suomennetut taskukirjat, eli kuusi ensimmäistä osaa, analysoiden niitä pervoteoreettisella lähiluvulla. Jaoin analyysini kolmeen osioon, jotka ovat seksuaalisuuksien binäärijaottelu, heteronormatiivinen yhteiskunta sekä hegemoninen maskuliinisuus. Olettamukseni oli, että *Gravitation* osoittautuisi pervopoliittisesta näkökulmasta katsottuna progressiiviseksi teokseksi, mutta tavoitteenani oli tutkia kriittisesti, mitä keinoja se tarjoaa binäärijaottelun, heteronormin ja hegemonisen maskuliinisuuden purkuun tai vastustamiselle.

Gravitationissa näkyy seksuaalisuuksien binäärijaottelu ja pitäytyminen tiukoissa määritelmissä sekä yhteiskunnallisella että yksilötasolla. Homo/hetero-jaottelu sekä biseksuaalisuuden huomiotta jättäminen ovat selvästi esillä muun muassa median tavoissa suhtautua päähenkilöihin. Shuichin seksuaali-identiteetin tarkastelu kuitenkin kyseenalaistaa binäärijaottelun. Hänen hiljainen, mutta lopulta periksi antamaton vastarintansa osoittaa yksilön mahdollisuuden vapautteen joustamattomista määreistä.

Gravitationin heteronormatiivisessa yhteiskunnassa vallitsee vahva heteronormi ja -oletus. Heteronormatiivisesta vallasta nauttivat tahot käyttävät sitä muun muassa sensuroimalla homoseksuaalisuutta ja häivyttämällä normista poikkeavat yksilöt julkisuudesta pois, kunnes voivat skandaalina myydä heillä lehtiä tai saada katsojalukuja. Sarjakuva ei kuitenkaan yksiselitteisesti myötäile heteronormatiivisuutta, vaan se osoittaa, että on tietyissä määrin hyväksyttävää astua normin ulkopuolelle ja että homoseksuaalisuuteen myönteisesti suhtautuvia tahoja löytyy laajasti valtahierarkioiden eri asteilta, aina faneista tuotantoyhtiön johtajistoonkin. Sarjakuva itsessäänkin rikkoo heteronormia kertomalla kahden identiteettimääritelmiä pakenevan miehen rakkaustarinan.

Gravitationin yhteiskunnassa vallitsee hegemoninen maskuliinisuus. Feminiinisiä piirteitä ei pidetä arvossa, ja niihin nojautuvia miehiä pidetään muita alempiarvoisina. *Gravitation* kuitenkin osoittaa, että hegemonisen maskuliinisuuden kuva miehisyydestä on kapea ja rajoittaa päähenkilöitä toteuttamasta aitoa identiteettiään. Erityisesti Shuichin hahmo osoittaa, että epämaskuliinisuudella ja feminiinisyydellä on tarjota keinoja selvitä vaikeista tai traumaattisista tilanteista, joissa maskuliiniset hyveet rajoittavat tai jopa estävät yksilöä toimimasta.

Gravitationissa olisi ainesta jokaisen käsittelemäni alueen laajempaan tarkasteluun. Esimerkiksi seksuaali-identiteettiä käsitellessäni keskityin tässä Shuichiin, mutta Eirin lähempi tarkastelu tai monien sivuhahmojen huomioiminen toisi lisää mielenkiintoisia näkökulmia asiaan. Tutkimuksessani päätin myös jättää sarjakuvan visuaalisen analyysin pois, sillä se ansaitsisi kokonaan oman tutkimuksensa. Rajasin aineistoni myös vain sarjan suomennettuihin osiin, mutta tarinassa on kaiken kaikkiaan 12 osaa, joista löytyisi lisämateriaalia muun muassa Eirin maskuliinisuuden murrokseen tai heteronormatiivisen yhteiskunnan purkuun. Maisteritutkielmassa olisi muun muassa mahdollista tutkia *Gravitationin* kautta esimerkiksi suomalaisen ja japanilaisen pervokäsitteen kulttuurisia eroja sekä sitä, kuinka *Gravitation* asettuu japanilaisen genrensä, shounen ain, kontekstiin.

Lähdeluettelo

Kohdetekstit

Murakami, Maki (2009/2002) *Gravitation* (osa 1)
Suom. Satu Hämäläinen. Helsinki: Pauna Media Group.

Murakami, Maki (2009/2002) *Gravitation* (osa 2)
Suom. Satu Hämäläinen. Helsinki: Pauna Media Group.

Murakami, Maki (2009/2002) *Gravitation* (osa 3)
Suom. Satu Hämäläinen. Helsinki: Pauna Media Group.

Murakami, Maki (2009/2002) *Gravitation* (osa 4)
Suom. Hannele Richert. Helsinki: Pauna Media Group.

Murakami, Maki (2009/2002) *Gravitation* (osa 5)
Suom. Hannele Richert. Helsinki: Pauna Media Group.

Murakami, Maki (2010/2002) *Gravitation* (osa 6)
Suom. Hannele Richert. Helsinki: Pauna Media Group.

Lähteet

Gravett, Paul (2005/2004) *Manga. 60 vuotta japanilaista sarjakuvaa.*
Suom. Juhani Tolvanen. Helsinki: Otava.

Jokinen, Arto (2010) Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa Rossi, Saresma & Juvonen (toim.) *Käsikirja sukupuoleen.* Tampere: Vastapaino, 128–139.

Karkulehto, Sanna (2011) *Seksin mediamarkkinat.* Helsinki: Gaudeamus.

Kekki, Lasse (2006) Pervon puolustus. *Kulttuurintutkimus* 22:3, 3–18.